

jasta vaikuttavan kuvauksen niistä osaksi avoimista, mutta enimmäkseen kulissien takana käydyistä taisteluista, joiden tuloksena oli Euroopan koko tulevaisuudelle niin käänteentekevä Versailles'n rauhansopimus.

K. R. B.

Turun rauha englantilaisten lähteiden valossa. Aikakauskirjassa *The English Historical Review* on viime vuonna Sir RICHARD LODGE painattanut pari tutkielmaa, jotka käsittelevät Venäjän ja Englannin poliittisia suhteita vv. 1739—1743 ja sen vuoksi joutuvat koskettelemaan näinä vuosina aktuaaliseksi tullutta Suomenkin kysymystä. Tutkielmat perustuvat Englannin ulkoministerien ja Pietarissa olleiden lähettiläiden väliseen kirjevaihtoon, joka, merkittävää kyllä, mainituilta vuosilta on painettu Venäjän historiallisen seuran julkaisuihin (Sbornik 80 ja seurr.)

Kovin mullistavia uusia tietoja ei kumpikaan Lodgen tutkielma sisällä. Toinen, joka käsittelee ensimmäistä englantilais-venäläistä sopimusta vv. 1739—1742, osoittaa, kuinka Englanti etupäässä pelaten Ranskan vaikutusvallan Itämerellä kasvamista aloitti liittoneuvottelut Venäjän kanssa. Ne edistyivät kuitenkin hitaasti Englannin lähettiläiden vaihtumisen ja kielitaidottomuuden sekä Venäjän hallitsijavaihdosten y. m. syiden takia. Vasta Ruotsin hyökkäyssuunnitelmien tunnetuksitulo sai neuvottelut nopeammin kehittymään, niin että 4. IV 1741 viimein allekirjoitettiin liittosopimus 20 vuodeksi. Mutta Elisabethin valtaistuimelle nousu taas muutti kokonaan tilanteen, koska Englannin lähettiläs oli toiminut hänen vallankaappaustaan vastaan. Englanti kuitenkin sai suhteet ennalleen vaihtamalla nopeasti lähettilästä. Joulukuussa v. 1742 allekirjoitettiin uusi liittosopimus. Erästä sen Suomelle tärkeästä sanamuodosta oli jonkin verran erimielisyyttä. Alkuperäisessä tekstissä olisi sopimuksen pitänyt vakuuttaa Venäjälle niiden alueiden omistus, jotka olivat Venäjän hallussa sopimusta tehtäessä («maintenant en possession»). Kun tämä lähinnä olisi merkinnyt Englannin kannanottoa Venäjän valloittaman Suomen tulevan kohtalon suhteen, vaati ja saikin Englannin hallitus tämän kohdan muutetuksi siten, että sopimusvaltiot saivat liittosopimuksen takuun niille alueille, jotka ne omistivat ennen v. 1741 tai vasta saisivat rauhansopimusten perusteella («dont elles se trouvoient en possession avant l'année 1741, ou qu'elles pourroient acquérir par des traités»). Sopimuksen tekoon liittyi vielä eräs huvittava jälkiepisodi, joka on

myös mielenkiintoinen harkittaessa kysymystä, olivatko Uudenkaupungin rauhan ruotsalaiset neuvottelijat lahjottuja, kuten joskus on väitetty. Venäläis-englantilaisen-sopimusneuvottelun kirjevaihdosta käy nimittäin ilmi, että ratifikatsionin yhteydessä molemmat vallat antoivat senaikaisen kansainvälisen tavan mukaan vastapuolen edustajille sangen huomattavia rahalahjoja. Englantilaisten lahjojen jakelu ei kuitenkaan sattunut mieliksi, vaan muutamat sivuutetut venäläiset esittivät uusia vaatimuksia.

Toisessa, Turun rauhaa ja Ruotsin vallanperimystä käsittelevässä tutkielmassa Lodge käsittelee pohjoismaiselle historian tutkimukselle hyvin tunnettuja dynastisia ja poliittisia juonia, jotka sitoivat kiinteästi yhteen Turun rauhan ehdot ja Ruotsin vallanperimyksen. Aivan uutta ei ole, mutta joka tapauksessa hiukan entisiä tietoja selventää englantilaisten diplomaattien kirjevaihdossa tavattava kertomus, kuinka näiden kysymysten ratkaisuun vaikutti Englannin edustajan ilmoitus Ruotsin hallitukselle, että Englanti kannattaa rajan määräämistä Kymijoen linjalle, jos kruununprinsiksi valitaan Adolf Fredrik.

A. KN.

Toimitukselle saapunut kirjallisuus

I. Historiaa

- EINO CEDERBERG, August Maksimilian Myrberg. Suomalaisen vapaustaistelijan elämäntarina. Kirja. 50: —, sid. 60: —.
- J. R. DANIELSON-KALMARI, Tien varrelta kansalliseen ja valtiolliseen itsenäisyyteen. I. Kirjoituksia ja puheita. Werner Söderström. 50: —, sid. 70: —.
- Herrgårdar i Finland. 29. vihko. Nyland XIV. Söderström & Co.
- ERIK LINDH, Konliga Björneborgs regemente. Svenska Litteratursällskapet i Finland. 40: —.
- WALTHER RECKE, Die polnische Frage als Problem der europäischen Politik. Georg Stülke, Berlin. Rmk. 10: —, sid. 12: —.
- V. T. ROSENQVIST, Frans Ludvig Schauman. Senare delen. Verket slutfört av Alfons Takolander. Svenska Litteratursällskapet i Finland. 40: —.
- ARTHUR STEIN, Der römische Ritterstand. C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München, 1927. Rmk. 24: —.
- P. O. DE TÖRNE, Don Juan d'Autriche et les projets de conquête de l'Angleterre. Tome second. Librairie Académique.

II. Maan- ja kansatiedettä. Matkamuistelmia. Kielitiedettä

- Häme kuvina, I: Vanha Korpilahti (Korpilahti, Muurame, Säynätsalo). Luonto ja kansanelämä. Toimittanut Lauri Kuusanmäki. (Hämeen Heimoliiton julkaisuja III.) Werner Söderström. 50: —, sid. 70: —.